

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

REPREZENTACE UMĚLECKÉHO PROGRAMU V ČASOPISE KVĚTEN

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Veberová, Ph.D.

Autor práce: Markéta Vargová

Studijní obor: Bohemistika, Anglický jazyk a literatura

Ročník: 4.

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 29. dubna 2019

Markéta Vargová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. Veronice Veberové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a rychlé reakce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a blízkým přátelům za pomoc s korekturou a formální úpravou této bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na měsíčník *Květen*. Soustředí se zejména na jeho obecnou charakteristiku, na II. sjezd Svazu československých spisovatelů, kde se formovaly myšlenky časopisu a program „poetrie všedního dne“, jenž je také náplní této práce. Dále je zmíněna ideologická proměna časopisu v průběhu čtyř ročníků, vztah květnáků k socialistickému realismu či věrohodnost jeho programu „poetrie všedního dne“. Opomenuta není ani cesta k druhému programu časopisu *Květen* a jeho komplikovanost. V závěru se práce zabývá kritikou časopisu i jeho přispěvatelů a mapuje příčiny, které vedly k zániku časopisu.

Klíčová slova: časopis *Květen*, poetrie všedního dne, II. sjezd Svazu československých spisovatelů, socialistický realismus, kritika

Annotation

This bachelor thesis deals with the monthly magazine *Kveten*. It focuses especially on its general characteristic, the II. Congress of the *Union of Czechoslovak Writers*, where the program of Everyday's Life poetry was founded. Subsequently, the thesis concerns with the ideological change of *Kveten* during its four years, its relationship with socialist realism, or the credibility of its program of Everyday's Life poetry. The second program of the magazine *Kveten* and its difficulties also cannot be omitted. Lastly, the thesis mentions the criticism of the magazine and its authors, and points out to the causes, which led to the ending of the magazine *Kveten*.

Keywords: magazine *Kveten*, Everyday's Life poetry, II. Congress of Union of Czechoslovak Writers, socialist realism, criticism

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Podoba literatury po r. 1948	10
3. Obecná charakteristika časopisu Květen	11
3.1. Myšlenka poezie všedního dne	12
4. Počátky a formování časopisu Květen.....	14
4.1 Květen začínajících autorů.....	15
4.2 Utváření programu časopisu Květen.....	16
4.2.1 Náš všední den je pevnina	16
4.3 II. sjezd Svazu československých spisovatelů	18
4. 3. 1 Předsjezdové přípravy	18
4. 3 .2 Projev Karla Šiktance	20
4. 3. 3 Projev Jiřího Šotoly	21
4. 3. 4 Projev Miroslava Floriana	22
5. Proměna Května v průběhu čtyř ročníků	23
5.1 Ročník první.....	23
5.2 Ročník druhý.....	24
5.2.1 Poměry mezi Květnem a Václavem Havlem.....	25
5.3 Ročník třetí.....	26
5. 3. 1 Otázka podpory mladých autorů	28
5. 4 Ročník čtvrtý.....	29
6. Pochyby o programu a jeho vztah k socialistickému realismu.....	30
7. Druhý program Května	32
7. 1 Cesta k druhému programu Května.....	32
7.2 K úvaze a polemice	33
8. Kritika na stránkách Května	35
8.1 Spor Josefa Vohryzka a Jiřího Hájka	36

9. Směřování k zániku Května	37
10. Závěr	40
11. Seznam použitých zdrojů.....	42
11.1 Bibliografie	42
11.2 Periodika	42
11.3 Internetové zdroje.....	43

1. Úvod

Časopis *Květen* byl měsíčník vycházející v letech 1955-1959 pod záštitou Svazu československých spisovatelů. Původně měl časopis sloužit jako platforma pro začínající autory. Jeho program se formoval na II. sjezdu Svazu československých spisovatelů roku 1956. Časopis však neměl dlouhodobého trvání, postupem času vyšlo najevo, že *Květen* vykazoval jen málo hodnot trvalých a roku 1959 byl díky silám KSČ zastaven.

Úvod bakalářské práce se bude zabírat tím, jak vypadala literatura po roce 1948 a v jakých podmínkách tedy časopis *Květen* vznikal. Poté bude následovat obecná charakteristika časopisu, zaměříme se na jeho původní idey a cíle. S *Květnem* neodmyslitelně souvisí „poezie všedního dne“, již bude v tomto oddílu také věnována pozornost.

Dále se práce bude věnovat počátkům a utváření časopisu. K jeho formování přispěly dvě stěžejní události. První událostí bylo zveřejnění programové stati od Miroslava Holuba *Náš všední den je pevnina*, kde jsou formulovány myšlenky „poezie všedního dne“. Dále se budeme zabírat II. sjezdem Svazu československých spisovatelů, který proběhl 22. - 29. dubna 1956. Zde se svým programovým prohlášením vystoupili Karel Šiktanc, Jiří Šotola a Miroslav Florian. Jejich myšlenky také dopomohly k vymezení programu květnáků.

Další část bakalářské práce bude sledovat vývoj časopisu v průběhu jeho čtyř ročníků. Práce se bude zajímat o to, zdali byl časopis stále jeden a tentýž, zda stále dostával svým představám být začínající tribunou a rádcem pro mladé autory, či zda došlo k odklonu od jeho původních myšlenek a pokud ano, do jaké míry. Podíváme se také na proměnu jeho rubrik.

Kapitola *Pochyby o programu a vztah květnáků k socialistickému realismu* bude mapovat, jak věrohodný byl program „poezie všedního dne“ a z jakých důvodů docházelo k pochybnostem o něm. Sporné bylo také vymezení květnáků vůči socialistickému realismu. Na tuto problematiku se zaměříme v další části. Práce se bude snažit definovat, jaký vztah mezi socialistickým realismem a květnáky panoval.

Poté se práce bude věnovat posunu od programu „poezie všedního dne“ k druhému programu *Května*. Práce se bude zabývat tím, jakou cestou květnáci k druhému programu dospěli a část bakalářské práce se také bude věnovat druhé programové stati *K úvaze a polemice*. Práce neopomene ani úskalí programu a s ním související kritické ohlasy nejen na nový program, ale i na *Květen* jako takový. Důležitou roli hrál také spor, který se odehrál na stránkách *Května* mezi Jiřím Hájkem a Josefem Vohryzkem. Tomuto tématu se budeme také krátce věnovat.

Závěr práce se pak zaměří na to, z jakých důvodů časopis *Květen* zanikl a či byl nějak nahrazen.

2. Podoba literatury po r. 1948

Ve dvacátém století docházelo k nemalému počtu ideologických konfliktů a zrodu totalitních režimů, což se samozřejmě odráželo na podobě literárního umění a kulturního života. Důležitým historickým okamžikem, který měl zásadní vliv na podobu literatury, byl Únor 1948, kdy došlo k přechodu od vnějškové demokracie k totalitě a připojení k sovětskému mocenskému bloku. S tím souvisí i nástup tehdejšího uměleckého směru, který je označován jako socialistický realismus. *Válka vyhrotila krizi chápání společenské úlohy umění. Prohlášení o konci moderní éry a vznik manifestů zřetelně zaměřených proti moderně a prosazujících návrat ke klasické kultuře možná v poválečné době představují tendenci menšinovou, ale rozšířenou v celé Evropě. I proto také bylo možné tak vstřícné přivítání socialistického neoklasicismu sovětského ražení, odvolávajícího se na historickou tradici minulosti, a nadšené přijetí socialistického realismu, a to i u řady autorů příslušejících k různým meziválečným avantgardním skupinám.*¹

Pojem slouží jako označení komunisticky orientovaného umění. Tento směr nahradil dřívější mnohoznačnost umění 20. století. Jednalo se o jediný jednotný koncept umění podporovaný a kontrolovaný státem. Pojem socialistický realismus poprvé použil spisovatel Ivan Gorkij na sjezdu moskevských spisovatelů v roce 1932, do této doby se užívalo termínů jako proletářský, tendenční nebo historický realismus. *Socialistický realismus se obvykle spojuje se sovětskou vizionářskou kulturou od počátku „prvního“ komunistického státu.*² Pro tento umělecký směr je typické to, že díla musela být jednoduchá a srozumitelná tak, aby jim porozumělo co nejširší publikum, přičemž umění mělo převážně funkci výchovnou a propagační, funkce estetická je výrazně potlačena. V literatuře se vyskytují často se opakující témata jako např. dělníci, inženýři, pionýři, fréza, pětiletka, atd. *Ve stanovách Svazu spisovatelů SSSR byl socialistický realismus nazván základní metodou sovětské literatury a literární kritiky; měl být pravdivý, revoluční, historicky konkrétní, jeho úkolem bylo převychovávat pracující v duchu socialismu.*³ Mezi další znaky patří *„stranickost, lidovost, typizace a umělecké mistrovství“*.⁴

¹ CATALANO, Alessandro. *Rudá záře nad literaturou: česká literatura mezi socialismem a undergroundem (1945-1959)*. 1. vyd. Brno: Host, 2008. Studium (Host). ISBN 978-80-7294-342-5.

² PETIŠKOVÁ, Tereza. *Československý socialistický realismus 1948-1958*. Praha: Gallery, 2002. ISBN 80-86010-61-9.

³ NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce - osobnosti - základní pojmy*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.

3. Obecná charakteristika časopisu Květen

Časopis *Květen* byl měsíčník Svazu československých spisovatelů vycházející v letech 1955- 1959. Na druhém sjezdu Svazu československých spisovatelů v roce 1956 se formovaly jeho myšlenky a vymezila se zde skupina básníků reprezentujících „poezii všedního dne“. Původní myšlenka byla, že časopis bude věnovaný literatuře, umění a životu (jeho podtitul zněl *Měsíčník pro literaturu a umění*, resp. *Literatura- umění- život*) se zastoupením převážně mladých autorů. Časopis si ovšem po celou dobu jeho trvání nezachoval stejný ráz, jak vyšlo najevo na literárněvědné konferenci 36. Bezručovy Opavy, která se uskutečnila 15. - 16. 9. 1993. „Ukázalo se mimo jiné, že *Květen* nebyl po celou dobu svého vycházení jeden a tentýž, že zvláště v jeho třetím ročníku, v němž mohla redakce s kruhem spolupracovníků nejplněji realizovat své představy, se najdou příspěvky zajímavé i po letech nejen pro literární historiky a že *Květen* byl v jistém smyslu i průřezem obecnějších a dlouhodobějších vývojových tendencí.“⁵

Neměl být jen odrazovým můstkem pro začínající spisovatele, ale také měl mít roli jakéhosi rádce. Jak již napovídá jeho podtitul, časopis není tedy věnovaný pouze literatuře, mezi jeho další okruhy patří také např. film a divadlo či výtvarné umění, objevují se i statě o hudbě. *Šéfredaktorem byl Bohuslav Březovský, od č. 7/1957-58 Jiří Šotola, v redakci dále pracovali Karel Hrách, Antonín Hulík, Karel Ptáčník, Antonín Řeřábek; na řízení se podílela redakční rada, z větší části totožná s nejčastějšími přispěvateli.*⁶ Po vzoru *Studentského časopisu*, který jej inspiroval svou soustavnou starostí o začínající autory a *Mladé kultury*, od které měl *Květen* převzít její „bojovnost“⁷, se snaží o výchovu talentů, jak se můžeme dočíst v jeho redakčním úvodníku.

Základní snahou přispěvatelů byl posun od budovatelské literatury a sorealistických témat. Snažili se vytvořit estetický a neideologický program v literatuře. Také se skupina okolo *Května* snažila o návrat ke každodenní skutečnosti, z čehož také vyplývá název jejího programu- „poezie všedního dne“. Zabývá se tedy tématy všedního života, jedná

⁴ CATALANO, Alessandro. *Rudá záře nad literaturou: česká literatura mezi socialismem a undergroundem (1945-1959)*. Brno: Host, 2008. Studium (Host). ISBN 978-80-7294-342-5.

⁵ DOKOUPIL, Blahoslav. *Časopis Květen a jeho doba. Časopis Květen: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15. – 16. 9. 1993)*. Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. ISBN 80- 85879- 05- 0.

⁶ ÚČL AV ČR. *Květen: 1955- 1959. Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2006 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=132>

⁷ FENCL, Ivo. *Příspěvek ke genezi tzv. květnáctví. Vize a iluze skupiny Květen: Příspěvek k morfologii české literatury po druhé světové válce*. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8, str. 27.

se o poezii úmyslně srozumitelnou, ne však „lidovou“. Tímto se poezie stává přístupná širším vrstvám. Skupinu reprezentovali zejména básníci Josef Brukner (v č. 1/1956-57 erbovní báseň *Óda na sušení prádla*), Vlasta Dvořáčková (též překlady z polštiny), Miroslav Florian, Miroslav Holub (v č. 1/1956-57 programový článek *Náš všední den je pevnina*), Karel Šiktanc, Jiří Šotola (psal i kritické články), Jana Štroblová, Ivo Štuka, satirik Jiří Robert Pick a teoretici Jiří Brabec (polemický ohlas vzbudila zvláště stať *A co básník. Poznámky k dílu Františka Halase, v závěru namířená proti štollovským vulgarizacím – 1956/57-1957/58*), Miroslav Červenka (mj. Holub a Brukner – č. 11/1957-58; též básně), Zdeněk Heřman, Antonín Jelínek, Milan Schulz a Jaroslav Vostrý.⁸ O grafickou stránku časopisu se v 1. ročníku zasloužil J. Balcar. Své místo si vydobyl účastí ve veřejné soutěži, kdy zvítězil mezi 75 autory. V ročníku druhém se o vizuální podobu zasloužil Z. Seydl, ve 3. a 4. ročníku V. Sivko. V roce 1959 byl pak časopis kvůli silám KSČ zastaven a namísto *Května* pak začal téhož roku vycházet časopis *Plamen*.

3.1. Myšlenka poezie všedního dne

„Poezie všedního dne“, stejně jako časopis *Květen*, vznikla v 2. polovině 50. let 20. století. Úkolem této poezie bylo především přiblížit se „normálním“ lidem, proto také zobrazovala výjevy z každodenního všedního života. Využívala prostého a nepatetického jazyka, normální lidská řeč má představovat volný verš. To, co báseň měla obsahovat, jsou především- „věrná fakta, věčnost, detail, nevšední všednost, rozum, napětí, vzrušení, nová vášnivost, barevnost, hluk, dramatičnost, živost, bojovnost a nebojácnost, nesentimentálnost, kritika, smutek jako odrazový můstek, optimismus, naděje a perspektiva.“⁹ Myšlenky „poetrie všedního dne“ jsou především formulovány ve stati od Miroslava Holuba s názvem *Náš všední den je pevnina*, které se budeme později ještě více věnovat. Holub vyznával v poezii 2 principy, a to „aktivismus a sdělnost poezie“ a „humanistický, optimistický náboj básnického sdělení“. Usiluje o to, aby na poezii bylo nazíráno jako na každodenní součást lidského života, věnovat se poezii má být „nor-

⁸ ÚČL AV ČR, *Květen: 1955- 1959. Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2006 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=132>

⁹ MÁLKOVÁ, Iva. „Všední den“ v poezii a písňových textech. In: Časopis *Květen* a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15. – 16. 9. 1993). Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. ISBN 80- 85879- 05- 0, str. 41.

mální jako chodit na fotbal.“ Dalším dílem, kde je znatelný nástup „poezie všedního dne“ je erbovní báseň Josefa Bruknera *Óda na sušení prádla*, která vyšla v úvodu prvního čísla druhého ročníku, hned nad esejí *Náš všední den je pevnina*. Brukner zde oslavuje všední život prostých obyvatel města a pociťuje bytostnou spřízněnost s těmito lidmi, vzdává jim hold, avšak stojí mimo ně, jakoby zvenčí.¹⁰ Podstatný je zde také motiv čistého prádla, který symbolizuje „čisté svědomí a mravní ryzost prostých lidí a především návrat k této čistotě po její dočasné ztrátě.“¹¹

„Prádlo, ty prapore všedních životů,
slavící pondělí a pátky,
ke slunci přimknutý na šňůrách u plotů,
kolíky upjatý plameni z látky!

Vlajkoví kuchyní, od kliky ke klice.
Stolistá kniha, v blankytu zhlídlá,
do které vepsala pokora světnice
své básně od šmolky a vloček mýdla.“¹²

(...)

K „poezii všedního dne“ se také vyjadřuje Jaroslav Boček, který svým článkem *Poetický zázrak všednosti* chce navázat na Miroslava Holuba. Hned v úvodu říká, že dnešní člověk již nepotřebuje spasitele či filosofii, ale „*krejčí, ševce, pekaře, zedníky a porodníky, potřebuje poznat sebe sama. Podívat se sám sobě do tváře, uvidět své oči a svůj pihovatý nos.*“¹³ Když mluví o dnešním člověku, má na mysli „*miliony obyčejných živých, muže i chlapce, ženy i ženičky, děti i báby, siláky i holčičky, dělníky hlav i rukou*“¹⁴, čili lidi opravdové a ne smyšlené. Ve svém článku podporuje základní teorii všedního dne, a to myšlenku, že zdrojem veškerého umění má být sám život a ta nejkonkrétnější realita, snaží se o rozbití jakéhosi „poetického klišé“, pod čímž si můžeme představit poezii příkrášlenou, vzletnou, nečerpající témata z každodenního života. Tvr-

¹⁰ RAMBOUSEK, Jiří. *O jednom motivu básníků všedního dne*. In: Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15. – 16. 9. 1993). Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. ISBN 80- 85879- 05- 0, str. 18.

¹¹ tamtéž

¹² BRUKNER, Josef. *Óda na sušení prádla*. *Květen*. 1956-57, roč. 2., č. 1, str. 1.

¹³ BOČEK, Jaroslav. *Poetický zázrak všednosti*. *Květen*. 1956-57, roč. 2., č. 3, str. 106.

¹⁴ tamtéž

dí, že „největší poetický zázrak života je život sám, ten nečesaný, nemytý, sarkastický a ironický, směšný i tragický.“¹⁵ Jde o to nalézt „nevšednost všednosti“, jelikož život sám o sobě je natolik bohatý a barvitý, že poskytuje bezpočet motivů, které stačí jen objevit. Zamýšlí se však nad tím, jaké pak má být poslání básníka a čím že se básník odlišuje od ostatních lidí. Podle Bočka je to právě bystrost jeho smyslů a schopnost detailně pozorovat. Ve svém článku také zmiňuje několik autorů, kteří podle Bočka postavili svou poezii právě na konkrétnosti a věcnosti, a to Walta Whitmana, Artura Rimbauda či Vladimíra Majakovského. Celý článek zakončuje krátkou básní, která vystihuje jeho předchozí myšlenky.

„Život je velký,
cesta široká
jen mít oči a uši
jen vidět a slyšet
a umět se rozeznít
v souzvuku s ostatními“¹⁶

V „poezii všedního dne“ můžeme najít některé prvky z různých uměleckých okruhů, jako např. neorealismu či ze skupiny 42, nejde však o nápodobu. „*Nejde o epigonství neorealismu, ani o epigonství současných snah mladého sovětského umění, i když impulsy jednoho i druhého pomohly v ozřejmování otázek nejzákladnějších. Nejde ani o epigonství opakující výboje generace neumannovské, o epigonství proletářské poezie, a tím méně pak o opakování programu skupiny 42.*“¹⁷

4. Počátky a formování časopisu Květen

Již v roce 1948 se objevují první pokusy o založení mládežnického časopisu, a to na konferenci Mladých spisovatelů. Tyto pokusy však končí neúspěšně. Politické byro zastávalo názor, že lidu se nedostává časopisu, který by byl začínající tribunou pro mladé spisovatele a zároveň hodnotitel jejich prací. Dne 1. 9. 1955 Svaz českosloven-

¹⁵ BOČEK, Jaroslav. Poetický zázrak všednosti. *Květen*. 1956-57, roč. 2., č. 3, str. 106.

¹⁶ tamtéž

¹⁷ BOČEK, Jaroslav. O „třinácté komnatě, o poesii všedního dne, o tom, co jí je a co jí není, a trochu o věcech kolem. *Květen*. 1957, roč. 2., č. 8, str. 292.

ských spisovatelů umožnil vydávání časopisu pro mladé. Stále se však nejednalo o *Květen*, ale název časopisu byl *Mladá kultura*, přičemž šéfredaktorem byl B. Březovský a redaktorem J. Šotola. Doba, kdy se poté název časopisu změnil na *Květen*, není známa. Původní nápad dokonce byl, že se časopis bude jmenovat *Červen*, což mělo symbolizovat počátek léta, mládí. Avšak tento název se tu již v minulých letech objevil. Jméno časopisu je pravděpodobně spjato s Neumannem, o kterém komunisté říkali, že píše milostnou lyriku a miluje přírodu. Z tohoto je poté odvozen název *Květen*, jako jaro v pozdější fázi, v rozpuku. Také to můžeme vnímat jako odkaz ke květnovému povstání. První uvedení *Května* nastává dne 23. 7. 1955, kdy ho v *Literárních novinách* uvede jeho šéfredaktor B. Březovský v článku *Květen začínajících autorů*. „Vydávání literárního časopisu *Květen* bylo schváleno na základě usnesení a administrativního opatření ústředního výboru Svazu československých spisovatelů.“¹⁸ První číslo nového měsíčníku vyšlo 8. září 1955, poslední číslo v červnu 1959. Jak již bylo zmíněno, myšlenky této skupiny se také formovaly na II. sjezdu Svazu československých spisovatelů, který se uskutečnil 22. – 29. 4. 1956. Zde se svými projevy třetího dne vystoupili Karel Šiktanc a Jiří Šotola, dne čtvrtého pouze s krátkým projevem Miroslav Florian.

4.1 Květen začínajících autorů

Časopis *Květen* byl poprvé představen jeho šéfredaktorem Bohuslavem Březovským, a to 23. 7. 1955 v *Literárních novinách* v článku s názvem *Květen začínajících autorů*, kde podotýká, že dosavadním problémem literatury bylo, že začínající autoři píší, ale nemají kde tisknout a jejich práce jsou jim vždy vráceny s tím, že pro jejich příspěvky není nikde místo. Říká, že „začínající autoři se proměnili v jakousi kastu, tak trochu zkameněli, ani nestárli, ani nemládli, ba ani nepublikovali či jen zřídka.“¹⁹ Z tohoto důvodu začínaly vznikat kroužky začínajících autorů, kde však bylo za potencionální problém to, že „budou pozvolna umořeny planým theoretisováním, moralisováním a dobrými radami.“²⁰ Dále se uskutečnilo několik školení pro začínající autory, která možná poskytla jakýsi teoretický základ, avšak po stránce praktické nepřinesla nějak

¹⁸ FENCL, Ivo. *Příspěvek ke genezi tzv. květnáctví*. In: Vize a iluze skupiny Květen: Příspěvek k morfologii české literatury po druhé světové válce. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8, str 25.

¹⁹ BŘEZOVSKÝ, Bohuslav. *Květen začínajících autorů*. *Literární noviny*. 1955, roč. 4., č. 30.

²⁰ tamtéž

zdárné výsledky. Březovský zdůrazňuje, že se zapomnělo na jednu stěžejní věc, a to, že začínající spisovatel se nikdy nestane plnohodnotným spisovatelem, pokud nebude publikovat. Proto tedy vznikl časopis *Květen*, který, jak již bylo řečeno, má navazovat na *Studentský časopis a Mladou kulturu*. *Květen* nechce být ani jen časopisem „pražským“ a mít specifický záběr, naopak chce mít široké pole působnosti a dát hlas různým začínajícím autorům. V článku je vytyčen i konečný cíl *Května*, a to: „*odlehčit našim uměleckým časopisům, poskytnout místo projevům neznámých nebo málo známých jmen a objevovat nové talenty našemu písemnictví a umění.*“²¹

4.2 Utváření programu časopisu *Květen*

4.2.1 Náš všední den je pevnina

Stěžejní prací pro formování *Května* byla esej s názvem *Náš všední den je pevnina*, jejímž autorem je Miroslav Holub. Tento článek napsal Holub zejména proto, že sympatizoval se Šiktancem a Šotolou. Programová stať vyšla ve druhém ročníku, tedy roku 1956 a tvořila úvod celého čísla. Autorem názvu článku není Holub, neboť název je patetický, což je přesně to, co Holub nemá rád.²² Ačkoliv Holubův článek a projevy Šotoly, Šiktance a Floriana na II. sjezdu Svazu československých spisovatelů jsou si v mnohém podobné, Holub tvrdí, že mezi nimi neexistuje žádná přímá spojitost. Holubovi jde především o to, program si ujasnit, neboť si myslí, že „*skutečný program je většinou už předem obsažen a skryt v tvorbě.*“²³ Považuje za logické, že autorům se již nechce psát o abstraktních věcech či podléhat socialistickým tématům. Podle Holuba bylo chybné, že literáti čerpali náměty k poezii zejména ve věcech obecných. Tímto vznikala „*obraz statický, strnulý a nepravdivý, vznikala mytizace skutečnosti*“²⁴, i když nepopírá, že i tento mýtus či nepravda může mít svou společenskou hodnotu. Z této *statické a strulé* poezie poté vzniká poezie milostná a přírodní, která údajně Holubovi a mnoha dalším přijde nedostačující.

²¹ BŘEZOVSKÝ, Bohuslav. *Květen začínajících autorů. Literární noviny*. 1955, roč. 4., č. 30.

²² FENCL, Ivo. *Rozhovor s Miroslavem Holubem*. In: *Vize a iluze skupiny Květen: Příspěvek k morfologii české literatury po druhé světové válce*. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8, str. 11.

²³ HOLUB, Miroslav. *Náš všední den je pevnina. Květen*. 1956-57, roč. 2., č. 1, str. 1.

²⁴ tamtéž

Cestu tedy hledá v konkrétnu, tzn. psát o „*konkrétní noci, konkrétních lidech, o existenci všedních věcí a všedních dní*“, zároveň však umělec neztrácí individualitu svého projevu.²⁵ Ve své eseji se také věnuje faktům. Tvrdí, že „*jen zachycením faktů života můžeme postihnout dynamiku světa, nesmírného vývoje, který se valí kolem nás a v nás.*“²⁶ V tomto případě poezii připodobňuje dokonce ke vědě, jelikož ve vědě jde také především o fakta, které literátům či vědcům umožňují být kritickými a zároveň poskytují jakousi podporu. Svou myšlenku o faktu ještě rozšiřuje: „*Faktem není Koptina nebo Traktorista, ale tento konkrétní člověk, který udělal dvakrát tolik, než musel, dárce krve, opilec, kluci a rozbité okno, věrná žena, nevěrná žena, muž, jemuž ukradli kolo, reaktivní letadlo, psi, koně, byrokrat, povodeň, přehrada – drobné věci života, věci s malými písmeny.*“²⁷ V tomto všem je podle Holuba zapotřebí hledat detaily, perspektivu a zároveň mít sám perspektivu. O jakou perspektivu se ale jedná? Holub je přesvědčen, že nová perspektiva spočívá v autorově lidském, občanském a snad filozofickém přesvědčení a profilu, který by měl být mladým básníkům společný, či alespoň podobný. Měl by se vyznačovat hlavně aktivním přístupem, chutí pomáhat či vírou a touhou přetvořit svět.

Netvrdí však, že „*poezie všedního dne*“ je v odvětví umění novinkou. Náznaky „*poezie všedního dne*“ se již objevili u francouzského básníka Jacquesa Préverta, před ním ještě stopy po „*poezii všedního dne*“ můžeme najít v civilismu, poezii pozitivistické, dále se také všední obyčejné dny nachází např. v italském filmovém neorealismu. Holub říká, že klíčem není jít ve šlépějích těchto uměleckých směrů. Básníci se mohou kladně či záporně poučit, hlavní ale je zůstat sami sebou.

Poté se i zaobírá otázkou výrazových prostředků, kterých by měl básník užívat. Dochází k závěru, že v „*poezii všedního dne*“ není nutné žádných zvláštních prostředků, „*víceméně bezděky se vkládá do veršů „každodenní lidská řeč, užívá se řeči přímé, dialogů a monologů.*“²⁸

To, co určuje „*poezii všedního dne*“, je podle Holuba jednoznačné. Je to sám všední den. „*Ve všech oknech je doma stejná a skutečná naděje. Třeba smutek, ale možnost a*

²⁵ HOLUB, Miroslav. Náš všední den je pevnina. *Květen*. 1956-57, roč. 2., č. 1, str. 2.

²⁶ tamtéž

²⁷ tamtéž

²⁸ tamtéž

naděje. Třeba nepořádek, ale naděje. V každém okně jsou muži, ženy, děti, pelargonie a naděje. Náš všední den je pevnina, která vzestupuje.“²⁹

4.3 II. sjezd Svazu československých spisovatelů

Svaz československých spisovatelů byla profesní a odborová organizace, sdružující spisovatele, literární teoretiky, kritiky a překladatele. Tato organizace byla založena na prvním sjezdu v březnu 1949 a byla zcela dozorována Komunistickou stranou Československa. Podle Březovského jejím úkolem bylo „ (...) vytvářet podmínky pro nerušenou práci, umožňovat spisovatelům dostat se blíže k životu a do terénu, organisovat svazový život tak, aby jeho cílem nebylo uměle vytvářet „ideový ruch“, protože se to sluší, ale vytvářet prostředí soudružského a opravdového kolektivního života.(...)“³⁰ Podnětem pro uspořádání II. sjezdu Svazu československých spisovatelů, který proběhl 22. – 29. dubna 1956, byla skutečnost, že v polovině 50. let došlo k částečnému uvolnění atmosféry, byla vydána i díla, která zcela neodpovídala představám o socialistickém realismu. *Atmosféru o uvolňování podpořily i zprávy o průběhu XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu (14. – 25. února 1956), jenž odsoudil tzv. kult osobnosti a zločiny J. V. Stalina.*³¹ Spisovatelé se kriticky vyjadřovali k násilným intervencím do literárního života a k nesvobodě umělců. S největším ohlasem se zde setkala vystoupení Františka Hrubína a Jaroslava Seiferta. Vystoupili zde právě také Karel Šiktanc, Jiří Šotola a Miroslav Florian. Svými referáty oznámili nástup do literatury a vytyčili cíle svého uměleckého programu.

4.3.1 Předsjezdové přípravy

Některé myšlenky a postřehy k II. sjezdu Svazu československých spisovatelů byly vyjádřeny ještě před samotným sjezdem, a to v článku Jiřího Šotoly s názvem *Rozjímání předsjezdové* a v článku Bohuslava Březovského se jménem *Před sjezdem- několik*

²⁹ HOLUB, Miroslav. Náš všední den je pevnina. *Květen*. 1956-57, roč. 2., č. 1, str. 2.

³⁰ BŘEZOVSKÝ, Bohuslav. Před sjezdem. *Květen*. 1956, roč. 1., č. 8, str. 227.

³¹ ÚČL AV ČR. *Svaz československých spisovatelů. Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2006 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1629>

pozdních připomínek. Šotola je toho názoru, že svazové časopisy se na II. sjezd Svazu československých spisovatelů málo připravují. Ani *Květen* není výjimkou, který podle Šotoly nemá dostatek statí a článků, kde by se *mladí „začínající“ spisovatelé svěřovali a vypořádávali se svými hlavními pracovními problémy, snažili se formulovat svoje názory, vytvářet si a vyjádřit svůj osobní pracovní program (...)*³² Z tohoto plyne, že začínající autoři nemají natolik vyhraněné a ustálené názory, aby byli schopni se na sjezdu zapojit do plnohodnotné diskuze. Dále zmiňuje, pro přípravu sjezdu je důležité zvýšit nároky a požadavky na současnou literární tvorbu, především potom na mladé autory. Také nesouhlasí s metodami tehdejší kritiky, která podle Šotoly není na mladé literáty dostatečně přísná a spíše chválí, což má za důsledek to, že poté spisovatel nemá dostatečnou motivaci se dále rozvíjet a může „zakrňt“.³³ Na druhou stranu si však myslí, že ani přílišná kritika není ta správná cesta. „*Naše kritika je často nekriticky spojena s tím, co mladí spisovatelé napíší, a blahovlnně přezírá jejich nedostatky, jako by snad nevěřila, že jim pravda nepodrazí nohy a že jsou s to svoje nedostatky překonat. Je víc než potěšitelné, že mladý spisovatel dnes už není bit, sotvaže vystrčil růžky, že na něm kritikové nepředvádějí arsenál svých britkých slov (...)*“³⁴

Ke kritice se také vyjádřil Bohuslav Březovský, který je toho názoru, že stavem kritiky je nutné se znovu na sjezdu zabývat. Vytyká jí, že se „*mnohdy dala ovlivnit postavením kritisovaného autora a nemluvila jasně, nýbrž kličkovala, uhýbala, mluvila v náznacích a zamlčovala nedostatky.*“³⁵ Pokládá za důležité, aby nejvýznamnější autoři na sjezdu řekli své k situaci kritiky a nejlépe vyjádřili svůj nesouhlas s jejím stavem.

Šotola chce také k přípravě na sjezd přispět tím, že předloží „*(...) alespoň pár prozaických a básnických prací a pokusů mladých autorů, v nichž bude prokazatelná snaha hledat, experimentovat, zápasit, po svém přemýšlet, vyjadřovat se a zobrazovat.*“³⁶ Z tohoto pak lze poznat, jaký je stav současné mladé literatury a jakými směry se budou nejspíše dále ubírat. Dále říká, že *Květen* si svou podobu teprve buduje a je tu hlavně z toho důvodu, aby pomohl začínajícím literátům. Dodává ale, že jen tento aspekt, možnost publikace pro mladé, ani zdaleka na program časopisu nestačí. Klíčem k vytvoření uměleckého programu je se „*(...) ještě víc než doposud zabývat vážnými problémy živo-*

³² ŠOTOLA, Jiří. Rozjímání předsjezdové. *Květen*. 1956, roč. 1., č. 7, str. 193.

³³ tamtéž, str. 194

³⁴ tamtéž, str. 193

³⁵ BŘEZOVSKÝ, Bohuslav. Před sjezdem. *Květen*. 1956, roč. 1., č. 8, str. 226.

³⁶ ŠOTOLA, Jiří. Rozjímání předsjezdové. *Květen*. 1956, roč. 1., č. 7, str. 194.

ta, práce a výchovy naší mládeže a ještě víc se snažit o spojení naší literatury se životem mladých lidí.“³⁷

4.3.2 Projev Karla Šiktance

Jako první z květnáků tedy na II. sjezdu Svazu československých spisovatelů třetího dne vystoupil Karel Šiktanc. Na začátku svého projevu zmiňuje článek Zdenka Slabého, „(...) *ve kterém se snaží zavést do poezie generační dělitka a mluví o mladé básnické generaci, ač je třeba mluvit o poezii jako celku.*“³⁸ Tento jeho postoj je mu ve většině případech vyčítán. S těmito výtkami se však Šiktanc neztotožňuje. Naopak je pro to, „*aby kulatý termín „mladá česká poezie“ byl nahrazen daleko přesnějším označením „mladá básnická generace.*“³⁹ Nesouhlasí však s názorem, že „mladá básnická generace už ví“⁴⁰ a zároveň upozorňuje na neujasněnost uměleckého programu mladé generace. „*Jsem přesvědčen, že nám mladým ještě dneska chybí umělecký program, jsem přesvědčen, že to, co by nám mělo být vlastní, to je umělecké zakotvení v hlubinách i měřičích našeho denního života, stále se nám nedaří, že stále ještě obcházíme kolem ohně, ač někteří už třeba lehoučce popáleni, že z pramene, z kterého právě my bychom měli nabírat plnými dlaněmi, podařilo se nám zachytit teprve pár krůpějí, které nám zdaleka nedávají právo se domnívat, že jsme našli tu pravou cestu.*“⁴¹

Domnívá se, že klíčem ke správnému psaní poezie, je ubírat se směrem ke konkrétnu a přítomnosti, tedy *v konkrétních osudech lidí, v konkrétních jejich těžkostech i radostech.*⁴² Zmiňuje zde také pojem všední den, který je jádrem uměleckého programu květnáků. Dále se zamýšlí nad tím, zda-li i nadále platí, že poezie může stát na tématech budovatelských, či zda je nutné, že poezie musí být hluboká. Také nastiňuje problematiku kritiky a její důležitost. Je toho názoru, že *kritika dodneška neřekla, co říci mohla a měla.*⁴³ Podle Šiktance je hlavní příčinou toho, že se mladá básnická generace ocitla v této situaci to, že každý si jde svou cestou a tím pádem je i sám na veškeré těžkosti a

³⁷ ŠOTOLA, Jiří. Rozjímání předsjezdové. *Květen*. 1956, roč. 1., č. 7, str. 194.

³⁸ BAUER, Michal, ed. *II. sjezd Svazu československých spisovatelů: 22.-29.4.1956*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-04-2, str. 252.

³⁹ tamtéž

⁴⁰ tamtéž

⁴¹ tamtéž, str. 253

⁴² tamtéž

⁴³ tamtéž, str. 254

překážky, které ho mohou při tvorbě potkat. Mladí básníci se nemají sdružovat jen mezi sebou, ale také si mají být blízcí i například s prozaiky či dramatiky a předávat si získané zkušenosti. V tomto dává za příklad starší generaci, která se častěji scházela, pomáhala si, údajně si byla bližší, ačkoliv pochopitelně ne vždy se shodla na jednom a tomtéž názoru.

Dále je Šiktanc toho názoru, že těchto vytyčených cílů bude zatěžko dosáhnout pod záštitou Svazu československých spisovatelů. „*Zdá se mi ovšem, že tohoto těžko dosáhneme na půdě Svazu spisovatelů. Nejen proto, že byly třeba v práci básnické sekce přestávky až dvouroční, ale proto, že tato půda je přes všechny případné změny přece jen příliš oficiální, mladí básníci jsou před očima starších soudruhů docela samozřejmě zaraženi a zamklí a pracovní efekt těchto schůzek pak pozbývá většinou na významu.*“⁴⁴ Zároveň si ale nemyslí, že by se mladí básníci měli od Svazu československých spisovatelů zcela distancovat, spíše nabádá k tomu, aby se mladí básníci nechali touto organizací inspirovat.

4. 3. 3 Projev Jiřího Šotoly

Jiří Šotola vystoupil na II. sjezdu SČSS také dne třetího, tedy 24. 4. 1956. Konstatuje, že literatuře chybí nejen tvůrčí samostatnost, ale i že mladá česká literatura nemá žádnou svoji výraznou osobnost. Příčina podle něj ale není v tom, že by snad bylo nedostatek talentů. Upozorňuje také na přehnané chválení literárních počínů. „*Nedobrá byla ostatně i druhá věc, zejména v posledním období občas praktikována, totiž povrchní laskavá blahosklonnost, nenáročnost, dokonce i udělování titulů docela mladým, nehotovým spisovatelům, poklepávání na rameno..., a tím vlastně často i nepřímé podceňování. Paušální hovoření o „nadějích naší literatury“, aniž se dostatečně analyzovala dosavadní práce těchto „nadějí“, o nějakém pokusu o hlubší rozbor jejich dalších úkolů, povinností a zvláštních perspektiv ani nemluvě.*“⁴⁵

Stejně jako Šiktanc mluví o jakémsi „soukromničení“ mladých spisovatelů a také nabádá k tomu, aby básníci mezi sebou více komunikovali a snažili se o vytvoření jednotné-

⁴⁴ BAUER, Michal, ed. *II. sjezd Svazu československých spisovatelů: 22.-29.4.1956*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-04-2, str. 255.

⁴⁵ tamtéž, str. 260

ho uměleckého programu. Celkově by se měli mladí básníci více rozvíjet. Je toho názoru, že toto všechno souvisí s tím, že mladé básnické generaci chybí její teoretik. Poté se zabývá otázkami týkajícími se vlastního uměleckého programu a v jakém společenském diskursu se má utvářet. „*Pro nás už, domnívám se, není základní otázkou, jsme-li pro socialismus, či proti, pro život, či pro smrt, postavíme-li se do fronty boje za pokrok, či zůstaneme-li stranou, půjdeme-li s lidem, anebo sami. Na program našeho myšlení se namísto ní dere do popředí otázka další: otázka, jak uskutečňovat socialistické zákony a vztahy ve všech jednotlivých konkrétních případech, co to v praxi znamená „jít s lidem“, otázka, řekl bych, všedního boje za nový život v hlavách a v srdcích a v práci každého člověka u nás. Nikoliv už otázka manifestace, nýbrž otázka realizace revolučního programu.*“⁴⁶

Poté nastoluje téma týkající se „svátečního“ hrdiny. Říká, že spisovatelé by se měli od tohoto tématu spíše odvracet, stejně jako od „líčení svátečních jevů života.“⁴⁷ Dále nabádá k distanci od různých filozofických polemik stejně jako od abstrakce nebo vyznávání své lásky vlasti či domovu. Naopak poezie by měla „daleko častěji a méně mentor-sky stát uprostřed života lidí, zabývat se každodenními, tzv. všedními zážitky“⁴⁸ čili objevovat pravdu prostého, skutečného, denního života. Vše ostatní považuje za jakési *povyšování se nad obyčejný život*⁴⁹, které prakticky může vyústit až v lež. Pokud se ale mluví o „poezii prostého života“ či „poezii všedního dne“, neznamená to, že tato poezie je nudná, bez nápadu či fádní. Naopak Šotola říká, že tato poezie je rozmanitá a barevná stejně jako je sám život a považuje za důležité skrze poezii poukázat na podstatu každodenního života. Také by se podle Šotoly mělo „méně šermovat se slovem realismus a více zkoumat, v čem pravá dnešní reálnost myšlenkové koncepce a stylu vlastně vězí.“⁵⁰

4. 3. 4 Projev Miroslava Floriana

Jako poslední z květnáků se svým projevem čtvrtého dne vystoupil Miroslav Florian. Jednalo se o projev krátkého rozsahu. Domnívá se, že dříve byli na básníky kladeny až moc velké požadavky, větší, než byli schopni básníci zvládnout. Také se od nich údajně

⁴⁶ BAUER, Michal, ed. *II. sjezd Svazu československých spisovatelů: 22.-29.4.1956*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-04-2, str. 261.

⁴⁷ tamtéž

⁴⁸ tamtéž

⁴⁹ tamtéž

⁵⁰ tamtéž, str. 262

očekávalo, aby byli jiní, *navenek hezčí*⁵¹, což bylo v rozporu s jejich přirozeností, což mělo za následek to, že poezie byla akorát více chudá. Poezie se také vymezovala jen na několik uznaných témat. Tento problém podle Floriana přetrvává, básníci jsou stále svazováni „*železnou obručí strachu a zvyku*“⁵², která básníkům brání se svobodně umělecky vyjadřovat. Jeho projev končí myšlenkou, že „*básnickým objevitelem však nemůže být literát čekající neustále na pokyny a poslední moudrosti shora, ale člověk, který odpovídá především svému lidskému a uměleckému svědomí, člověk, který se neumí přes noc otočit na obrtlíku, jak dnes tolikrát vidíme, ale o své jistoty poctivě bojuje. Jen k takovému básníku také může náš lid cítit důvěru a lásku.*“⁵³

5. Proměna Května v průběhu čtyř ročníků

Jak již bylo několikrát zmíněno, časopis *Květen* byl zamýšlen jako odrazový můstek pro začínající autory, dále měl být také časopisem nestranným. Tato idea se však postupem času ukázala jako neudržitelná. *Květen* více a více získává charakter jeho hlavních příspěvatelů a mladí autoři již nedostávají tolika prostoru. Později se dokonce tisknou spíše příspěvky od autorů starších a *Květen* se od třetího ročníku začíná věnovat i politickým tématům.

5.1 Ročník první

V prvním ročníku ještě není utvořen program, jsou zde tisknuty práce mladých literátů, prostor je věnován také umění, ale ne tolik, jako v dalších ročnících. Četnost tisknutí prací mladých autorů je ale občas kritizována, jelikož mnohým se zdá, že *Květen* tiskne práce spíše autorů starších. *Květen* se snaží mít i rádcovský charakter, což se nejvíce projevuje v rubrice *Hovoříme s autory*. Před touto rubrikou se vyskytuje rubrika *Z dopisů*, kde byly uveřejňovány dopisy čtenářů. Mentorský ráz je také znatelný například ve třetím čísle prvního ročníku, a to v článku *Jak pracovat s mladými a začínající-*

⁵¹ BAUER, Michal, ed. *II. sjezd Svazu československých spisovatelů: 22.-29.4.1956*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-04-2, str. 348.

⁵² tamtéž

⁵³ tamtéž

mi autory, kde je vyzpovídáno několik spisovatelů a literárních kritiků, jaké mají zkušenosti s prací se začínajícími autory, či jak jim nejlépe pomoci. Nalezneme zde také rubriku *Jak začínali*. Zde měla redakce původně v plánu otiskovat práce starších a zkušenějších autorů, kteří by mohli mladší autory leccemu naučit. Na pokračování zde také vychází dopisy Gorkého. Patrná tu také je sovětská tematika. „*Redakce ještě dlouho vystačí se sovětskými materiály a statěmi sovětských autorů, které se přímo dotýkají problémů začínajících autorů.*“⁵⁴ Dále v prvním ročníku také pravidelně vychází rubrika *Poznámky k současnému dramatu*.

Květen se však setkává s přijetím. Je to pochopitelné, jelikož situace si časopis podobný *Květnu* žádala. Jeho prvních pět čísel vzbudilo poměrně velký ohlas. „*Nejenom to, že poměrně nízký náklad 6000 výtisků je ihned rozebrán a sotva se dostane na stránky, že administrace časopisu musí odmítnat od prvního čísla předplatitele, ale i to, že za necelého půl roku se Květnu přihlásilo téměř 2000 příspěvatelů, mladých, starých a ze všech končin republiky a že od nich přišlo 8809 příspěvků, z toho 1012 prozaických, 7571 básní a 226 zásadnějších dopisů.*“⁵⁵ Bohuslav Brezovský ve svém článku *O autorech začínajících i nezačínajících*, který vyšel roku 1956 v *Literárních novinách*, komentuje i vydávané čísla od začínajících autorů. Je pochopitelné, že práce nejsou stejné úrovně a mnohé práce nedosahují valné kvality. „*Jsou to práce vyložené začátečnické, naivní veršování, práce notorických grafomanů. Piší dělníci, brigádníci z pohraničí, studenti, úředníci, někteří pokládají Květen za časopis určený pro děti a dospívající mládež, jiní si představují, že to bude časopis jen „jejich“, začínajících autorů, kam nebudou mít přístup autoři publikující v jiných, zejména svazových časopisech.*“⁵⁶

5.2 Ročník druhý

První ročník nijak zvlášť nepřekračoval tehdejší standardy. V druhém ročníku redakce tápavě hledala otevřenější koncepci (rubrika *Diskusní tribuna, polemika o estetických názorech Todora Pavlova, otištění povídek Marka Hlaska*)⁵⁷ a druhý ročník tedy začíná mít už jiný ráz. Změna charakteru je dána také tím, že hned v prvním čísle druhého roč-

⁵⁴ BŘEZOVSKÝ, Bohuslav. O autorech začínajících i nezačínajících. *Literární noviny*. 1956, roč. 4., č. 5

⁵⁵ tamtéž

⁵⁶ tamtéž

⁵⁷ ÚČL AV ČR. *Květen: 1955- 1959. Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2006 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=132>

níku je zveřejněn program „poezie všedního dne“, a to ve článku Miroslava Holuba *Náš všední den je pevnina*. Dále se zde také objevuje erbovní báseň „poezie všedního dne“ s názvem *Óda na sušení prádla* od Josefa Bruknera. Je tedy logické, že mnohé články vycházející ve druhém ročníku reagují na nově vytvořený program, snaží se specifikovat, čím „poezie všedního dne“ je a čím není, jaké je její poslání. Vyskytují se zde ale i pochybné články, zdali je program dostačující a kde vlastně květnáci stojí.

Rubrika, která dává nejvíce prostoru těmto tématům, se jmenuje *Diskusní tribuna*. Objevují se zde klíčové články, jako např. Havlova úvaha *Pochyby o programu* (roč. 2, č. 1), kde nastoluje otázky, jaký vztah má vlastně poezie všedního dne k socialistickému realismu, či zdůrazňuje problém, že program květnáků je neujasněný. Dále články *K diskusím o socialistickém realismu* (Červenka, M., roč. 2, č. 3) a *O „třinácté komnatě“, o poesii všedního dne, o tom, co jí je a co jí není, a trochu o věcech kolem* (Boček, J., roč. 2, č. 8), které se snaží navázat na tuto problematiku. Mimo rubriku *Diskusní tribuna*, ale přesto stěžejní články, které se snaží o objasnění poezie všedního dne, se řadí dále také např. článek Jaroslava Bočka *Poetický zážrak všednosti* (roč. 2, č. 3) nebo *O věcech praktických* (roč. 2, č. 5), jimž se budeme ještě později věnovat. Další nová rubrika, která zkoumá názory umělců na konkrétní situace, se jmenuje *Naše anketa*. V prvních číslech druhého ročníku jsou zde řešeny otázky, jako například v čem byl hlavní přínos II. sjezdu Svazu československých spisovatelů, v čem byly naopak jeho nedostatky, či jaký vliv to bude mít na vývoj literatury. Dále se zde objevují články o avantgardních umělcích. Zmíněni jsou např. Karel Čapek či Vladislav Vančura. Dosud se *Květen* nezabývá politickými tématy.

5.2.1 Poměry mezi Květnem a Václavem Havlem

V tomto ročníku také došlo k tomu, že redakce přijala Havlovu koncepci, díky níž Havlova skupina *Šestatřicátníci* dostala k dispozici polovinu dubnového čísla, čili šestnáct stránek. „*Mělo jít vlastně o časopis v časopise, odlišující se od zbytku Května na první pohled: odlišná měla být grafická úprava, a dokonce i barva papíru.*“⁵⁸ Od každého autora se počítalo zhruba s osmdesáti verši, Havel měl pocit, že květnáci jsou toho ná-

⁵⁸ KOSATÍK, Pavel. *Dobývání Května*. In: "Ústně více". Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-192-5, str. 161.

zoru, že jejich příspěvky nebudou valné kvality, proto věděl, že jejich práce musí být strhující. Avšak mezi Havlem a květnáky docházelo k mnohým nedorozuměním a čím dál tím více bylo jasné, že Květen se k publikaci Havlových textů příliš nemá. Na této neochotě také mělo zásluhu to, že redakce by na výběr textů neměla žádný vliv. Materiály byly sice shromážděny, avšak k jejich publikaci nedošlo. Redakce se o nich vyjádřila takto: „*Všechny příspěvky jsou hluboko pod úrovní Května. Tak špatné věci Květen nikdy nemůže otisknout a pro naše názory nemají místo.*“⁵⁹ Tím pádem dochází k rozchodu Havla a *Května*, Havel celou tuto aféru považoval za „dost ponižující a dost urážející“.

5.3 Ročník třetí

Se třetím ročníkem přichází další změna charakteru. Jestliže doposud byl *Květen* apolitickým časopisem, nezveřejňoval žádná jubilea, nereagoval na politické poměry ve společnosti, tímto ročníkem se situace mění a je zde viditelné i úsilí o rozšíření prostoru pro političnost umění. Dále začal „*systematičtěji zpochybňovat ustálené požadavky a hodnotové hierarchie ideologizovaného umění a vystupovat polemicky vůči uniformitě uměleckého života, zároveň mnohem koncepčněji přibližoval literární dění v zahraničí a přispíval k rehabilitaci moderního umění*“⁶⁰

Ve třetím ročníku jsou více zveřejňovány básně se sovětskou tematikou. Vzniká například oddíl *Ze sovětské poezie*. Celé druhé číslo je poté věnováno odkazu Velké říjnové revoluce. Je zde vydán článek s názvem *1917- 1957 o socialismu a ruské říjnové revoluci*, v zápětí navazuje báseň od Lenonida Martynovova *Sedmnáctý rok*. Můžeme zde nalézt také citáty ze spisů Vladimíra Iljiče Lenina či úryvky z jeho dopisů, které byly adresovány jeho matce. Šesté číslo třetího ročníku má také silně socialistický podtext. Vychází zde citáty Klementa Gottwalda, dále článek Březovského *Jednou v únoru*, článek *Klement Gottwald v roce 1948* či báseň Konstantina Biebla *Únor 1948*:

„*Není to tak zbytečné*

Jak by se někomu na první pohled zdálo

⁵⁹ KOSATÍK, Pavel. *Dobývání Května*. In: "Ústně více". Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-192-5, str. 161

⁶⁰ ÚČL AV ČR. *Květen: 1955- 1959. Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2006 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=132>

*Zadívát se starou trhlinou ve skle
Na nový svět za oknem
Který se mnohým stále ještě zdá
Jakoby přeškrtnut
Nedávným bombardováním
Anglického a amerického letectva*

*Mluví Klement Gottwald
Na Staroměstském náměstí
Už se zas sypou okna
V duchu všech nepřátel (...)⁶¹*

Dále se zde také objevuje zárodek sporu mezi Josefem Vohryzkem a Jiřím Hájkem, což byl jeden z důvodů, proč byl poté *Květen* roku 1959 zastaven. Tyto tendence můžeme vidět zejména v článku Josefa Vohryzka *Kritiku aktivní nebo reaktivní?* ze čtvrtého čísla třetího ročníku. Zde Josef Vohryzek kritizuje Hájkovu knihu *Problémy a výhledy dnešní prózy*. Tomuto sporu se budeme detailněji věnovat později.

Co se týče „poezie všedního dne“, panuje názor, že stále dostačuje, což se pak ale se čtvrtým ročníkem změní. „*Program poezie všedního dne, nabývající určitosti v posledních dvou letech, se navzdory svým nedotaženým theoretickým závěrům udržel při životě. Lépe řečeno- mladí umělci, kteří ho zastávali, vydali ze svého úsilí počet zdařilý a průbojný.*“⁶² Její pozice však není nijak zvlášť silná. Na začátku pátého čísla ve třetím ročníku vychází článek s názvem *Otevřené otázky*. Zde je zmíněno, že došlo k další konferenci na Dobříši, jejíž výsledkem byla především „rozpačitost“. „*Kritikové přišli s teoriemi, které se ostatním zdály odtaziťé. Básníci se soustředili pouze k vlastní tvorbě a čekali na slova ostatních. Redakce Května pak cítila nevýraznost svého časopisu, ale nevěděla jak dál.*“⁶³ Řešením by mělo být méně „soukromničit“ a více se soustředit na kolektiv, více diskutovat či více propojovat problémy literární, výtvarné a hudební.

⁶¹ BIEBL, Konstantin. Únor 1948. *Květen*. 1958, roč. 3., č. 6, str. 289.

⁶² SCHULZ, M. Započatá cesta nad poesii všedního dne. *Květen*. 1958, roč. 3., č. 4, str. 173.

⁶³ *Otevřené otázky*. *Květen*. 1958, roč. 3., č. 5, str. 229.

I třetím ročníkem pokračují rubriky jako *Diskusní tribuna* a *Naše anketa*, která je ve třetím ročníku nazývána pouze jednoduše *Anketa*. V rozsahu několika čísel jsou v této rubrice řešeny problémy, se kterými zápolila tvorba mladé generace. Anketa je pojmenována *Generace nebo „generace“*? Opět je zde vyzpovídáno několik mladých teoretiků a umělců, kteří odpovídají na otázky jako: „*Co si představujete pod pojmem současná mladá česká umělecká generace? (...) Které životní zkušenosti a názory a které umělecké cíle je spojují? A které je rozdělují? (...) Které centrum či tvůrčí skupina dnešních mladých umělců či která z výraznějších osobností mezi mladšími umělci je Vaším představám, názorům a sympatiím nejbližší, kde vidíte nejslibnější talenty – a proč? Je dnešní organizační struktura našeho uměleckého života (umělecké svazy, školy, divadla ap.) příznivá pro nutnou míru samostatnosti vývoje mladých umělců? (...)“⁶⁴*

Od sedmého čísla tohoto ročníku také končí na pozici šéfredaktora Bohuslav Březovský, nejspíše kvůli své přílišné toleranci a umírněnosti. Žezlo za něj převzal Jiří Šotola.

5. 3. 1 Otázka podpory mladých autorů

Ve čtrnáctém čísle třetího ročníku vyšel článek hodný pozornosti, jelikož je v něm vysvětleno, proč se změnila původní myšlenka časopisu, že *Květen* bude platformou pro začínající autory. Autorem je Karel Ptáčník a článek se jmenuje *Pomáhat mladým či nepomáhat?* Ptáčník je toho názoru, že lidé, kteří posílají do *Května* své práce, nepíší o tom, co znají, nýbrž spíše o věcech, které se jich nedotýkají. „*Student nepíše o své třídě a o mladých lidech, zemědělec nepíše o vesnici, voják nepíše o armádě. Píší o něčem docela jiném, protože se domnívají, že v jejich důvěrně známém okolí se nic pozoruhodného neděje, že se tam neděje nic, co by mohlo zajímat ostatní.*“⁶⁵ Myslí si, že jejich práce jsou povrchní a čerpají z ostatních vzorů literatury, nikoliv z jejich vlastních vjemů a dojmů. Redakce *Května* by si přála otiskovat díla mladých autorů, ale údajně není z čeho vybírat a použit je jen nepatrný zlomek ze všech zasílaných prací. Navíc pokud je již některý autor vybrán, většinou se v časopise objeví jen jednou, jelikož se jeho vybraná práce ukáže jen jako výjimka mezi jeho ostatními pracemi, které jsou nedostačující. Již po prvním ročníku bylo díky této situaci jasné, že se musí změnit koncept časo-

⁶⁴ Generace nebo „generace“?. *Květen*. 1958, roč. 3.

⁶⁵ PTÁČNÍK, Karel. Pomáhat mladým či nepomáhat?. *Květen*. 1958, roč. 3., č. 14, str. 798.

pisu. „Brzy se totiž ukázalo, že přetiskovat nedonošené verše a prózy a věnovat několik stran listárně a korespondenci se začátečníky není úkolem časopisu, který pociťoval potřebu říci slovo k různým ožehavým problémům kulturního života, slovo mnoha mladých, talentovaných lidí, kteří se kolem *Května* seskupili, mladých spisovatelů a básníků, kteří pomáhali a pomáhají formovat tvář *Května*“⁶⁶

Ptáčník dodává, že *Květen* sice i nadále začínajícím autorům pomáhá, avšak dotazuje se, zda-li je tato pomoc vůbec nutná a přináší nějaké výsledky. Z tohoto všeho vyplývá, že *Květen* jen zřídka otiskuje práci mladších autorů, tiskne práce autorů spíše starších, kteří produkují práce kvalitní. Bohužel toto chování *Května* pak působí tak, že se „stal časopisem jakési literární skupiny, jež se zuby nehty brání, aby do ní pronikli noví lidé.“⁶⁷ Ptáčník ještě dodává, že časopis by nadšeně tiskl práce nových autorů, ale jen pod podmínkou, že budou talentovaní. V opačném případě je jejich práce zbytečná a beze smyslu.

5. 4 Ročník čtvrtý

Se čtvrtým ročníkem se charakter *Května* už příliš nemění. Což je ale důležité, je to, že hned v prvním čísle tohoto ročníku vyšla stať *K úvaze a polemice*, jež je považována za II. program *Května*. Příspěvek není podepsán, ale za autory jsou považováni Miroslav Holub a Josef Vohryzek. Hlavním důvodem vydání tohoto programu je usnesení redakce, že program poezie všedního dne již nedostačuje. Tento nový program se ale setkal s poměrně ostrou kritikou z politických okruhů a také se uvádí mezi důvody, proč byl *Květen* zastaven. Ve čtvrtém čísle pak vychází sebemrškačský článek Jiřího Šotoly, ve kterém sumarizuje plusy i mínusy *Května*. V čísle šestém se pak objevuje letáček, který oznamuje, že po usnesení ÚV SČSS se činnost časopisu zastavuje. Ročník zůstal tedy již nedokončený.

⁶⁶ PTÁČNÍK, Karel. Pomáhat mladým či nepomáhat?. *Květen*. 1958, roč. 3., č. 14, str. 798.

⁶⁷ tamtéž

6. Pochyby o programu a jeho vztah k socialistickému realismu

Již v prvním čísle druhého ročníku se objevil článek, který zpochybňoval program květnáků. Vytýkáno bylo především to, že Květen program jasně neformuloval. Hned na počátku druhého ročníku se svolala konference na Dobříši, jíž se účastnilo asi padesát lidí. Jejím záměrem bylo právě program ujasnit, avšak výsledkem bylo, že spisovatelé hlásali, co programem není, o co neusilují, než aby ustálili pevný program. Spisovatelé se vyjádřili, že nechtějí: „*fráze v literatuře, konjunkturalismus, omšelou konvenci, hurápoesii ani posesii, jež by utíkala před dnešním životem do elegického vzpomínání, k opěvování a obmalovávání večerů, studánek, luhů a háju.*“⁶⁸

Je nutné si také položit otázky, jaký je vztah „poezie všedního dne“ k socialistickému realismu a k modernímu umění? „*O tom, že by se na stránkách Května mohlo případně psát i o jiných uměleckých směrech než o socialistickém realismu, nikoho ani nenapadlo uvažovat: od mladých se očekávat nadšený souhlas, v žádném případě ne polemika, nebo dokonce rebelie.*“⁶⁹ K této problematice se vyjadřuje v prvním čísle druhého ročníku Václav Havel v článku *Pochyby o programu*. Je podobného názoru, že program květnáků a jejich vztah k socialistickému realismu jsou nejasné. „*Nebylo konkrétně řečeno, zda toto umělecké snažení považuje samo sebe za nutný projev vývojového procesu socialistického realismu na české půdě, či zda se považuje za určitou revisi programu socialistického realismu, či zda vůbec nesouhlasí s jeho thesemi a pojmoslovím a chce s ním mít společnou právě jen svoji socialističnost a svoji realističnost, což je nepoměrně méně než přijetí celkové koncepce.*“⁷⁰ Tuto nejasnost si vysvětluje jen dvěma způsoby. Buď se program považuje za jasné vyústění vývoje socialistického realismu, tudíž jsou květnáci toho názoru, že své postoje nemusí dále specifikovat a zmiňovat je, nebo prostě a jednoduše se spisovatelé bojí otevřeně říci, že s některými aspekty socialistického realismu nesouhlasí. Domnívá se, že říci: „*Chceme psát o všedních dnech lidí dělajících socialismus, a kdo chcete, pojďte s námi*“ je přece jen trochu málo. Dále je toho názoru, že ačkoliv „poezie všedního dne“ je zcela realistická i je psána socialisty, není vytvořena zcela v duchu socialistického realismu. Co se moderního umění týče, Havel říká, že pokud zaujímáme stanovisko k „poezii všedního dne“, automaticky zaujímáme stanovisko i k modernímu umění. „*Poesii, o níž mluvíme, promyslíme si*

⁶⁸R. O věcech praktických. *Květen*. 1957, roč. 2., č. 5, str. 158.

⁶⁹KOSATÍK, Pavel. *Na Dobříš!*. In: „Ústně více“. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-192-5, str. 155.

⁷⁰HAVEL, Václav. *Pochyby o programu*. *Květen*. 1956, roč. 2., č. 1, str. 29.

zběžně její rodokmen, ať už v něm narazíme na americkou poesii od Whitmana do současnosti, na surrealismus, na imaginismus u Holana atd. atd., v každém případě můžeme zařadit jenom pod obecný pojem moderního umění.“⁷¹

Odezva na Havlův příspěvek (Miroslav Červenka, Jiří Šotola, Jaroslav Boček) však vyjevila, že rozdíly mezi Květnem a osobnostmi stojícími mimo oficiální kulturu jsou nadále zásadní.⁷² Na Havlův článek ihned navazuje vyjádření Miroslava Červenky. Dává mu zapravdu, že *Květen* si ještě nenašel jasné stanovisko ani k socialistickému realismu, ani k modernímu umění. Považuje ale za nutné, si ho vytvořit. I když se o těchto dvou tématech často diskutuje, podle Červenky bude chtít ještě nějaký čas, než se program mladé poesie formuluje. Havlova slova o tom, že snad program není ujasněn z důvodu strachu se svobodně vyjádřit, však považuje za unáhlená.

K programu a socialistickému realismu se také v osmém čísle druhého ročníku vyslovil Jaroslav Boček v článku *O „třinácté komnatě“, o poesii všedního dne, o tom, co jí je a co jí není, a trochu o věcech kolem*. Boček chce odpovědět na otázku, kterou nastolil Havel se svým článkem *Pochyby o programu*, a to jaký je tedy vztah „poesie všedního dne“ k socialistickému realismu. „Poesie všedního dne“ je podle Bočka považována za součást socialistického realismu a „je přínosem mladé generace socialistickému realismu. Chce odhalovat nikoliv všední věci, ale člověka, hrdinu všedního dne, protagonistu života.“⁷³ Důležité je, že poesie všedního dne se považuje za umění socialisticky, humanisticky společenským opírající se o marxismus, kde i člověk je vnímán jako tvor společenský. Dále jasně říká: „*Jsmo marxisty, nebo spíše usilujeme o to, abychom jimi byli, přes to, že se stalo okamžitou snobskou módou nad marxisty ohrnovat nos. Nemáme nic společného s vulgárním sociologismem, který se často za marxismus vydává, který často nejčestnější službu umění společnosti zaměňuje za ponižující posluhování názorům jednotlivých prominentů.*“⁷⁴

⁷¹ KOSATÍK, Pavel. *Na Dobříš!*. In: „Ústně více“. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-192-5, str. 157

⁷² Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. *Diferenciace literární kritiky*. [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu, 2010 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: http://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/dejiny/dcl_1945-1989/II/diferenciacce%20liter%C3%A1rn%C3%AD%20kritiky.pdf

⁷³ BOČEK, Jaroslav. *O „třinácté komnatě, o poesii všedního dne, o tom, co jí je a co jí není, a trochu o věcech kolem*. *Květen*. 1957, roč. 2., č. 8, str. 292.

⁷⁴ tamtéž

7. Druhý program Května

7. 1 Cesta k druhému programu Května

Již delší dobu *Květen* působil jaksi rozpačitě a byla nad ním vynášena kritika z toho důvodu, že u něj nemůžeme najít hodnot trvalých. „Čtyři ročníky *Května* jsou historickým úsekem české socialistické kultury. Je v nich uloženo málo tzv. trvalých hodnot, je v nich však dobrá energie: naivita, upřímnost, zápal a zásadovost, omyly i touha tvořit po svém, hledat a nepodat se. Tato energie znepokojovala poklid a spokojenost, narušovala patriarchální poměry a zvěstovala nástup nové doby.“⁷⁵ Důležitou osobností na cestě k druhému programu *Května* se stal Josef Vohryzek, který od počátku vykazoval kuráž a „odhodlanost angažovat se v názorových bojích bez ohledu na české provinciální zvyklosti, politické taktizování a vlastní existenční ohledy“⁷⁶ a jeho statě mají nádech programově kritický či programově estetický. Jeho postoje se v průběhu času více a více radikalizují, statě jsou kritické, můžeme si toho povšimnout např. v devátém čísle druhého ročníku, kde vyjde článek *Umění je také myšlení!*, který se jeví jako osobní kritický počín. Miroslav Červenka a Jiří Brabec si svou metodu v této chvíli ještě hledají. S druhým ročníkem *Května* přichází celkově více kritických rubrik. „Třetí a nedokončený čtvrtý ročník *Května*, zejména v porovnání s oběma ročníky předchozími, stupňuje postupně kvalitativně naznačené tendence a způsoby interpretace přerůstá v aktivitách a zájmech vyhraňujících se kritických osobností ve stále osobitější reflexi moderní kultury a nejen literatury. Tak narůstají postupně předpoklady pro situaci, z níž vzešel redakční text významného prohlášení v 1. čísle čtvrtého ročníku *Května* v lednu 1959 pod záhlavím *K úvaze a polemice*. (...)“⁷⁷

Hned v úvodu je psáno, že je zřejmé, že „poezie všedního dne“ už nedostačuje a je minulostí. Redakce si přiznává, že v posledních letech došlo z jejich strany k několika omylům, ze kterých se ovšem poučili. Dále zmiňují, že mají momentálně před sebou nespočet nových a cenných prací z veškerých odvětví umění. Proto se několikrát sešli a snažili se resumovat veškeré výsledky své dosavadní práce, zároveň také ujasnit, jak se

⁷⁵ JUNGSMANN, Milan. Na téma *Května*. *Orientace*. 1968, č. 1, str. 88.

⁷⁶ FENCL, Ivo. *Na cestách k tzv. „druhému programu“ *Května**. In: *Vize a iluze skupiny *Květen*: Příspěvek k morfologii české literatury po druhé světové válce*. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8, str. 87.

⁷⁷ tamtéž, str. 91

dále vyvíjet. „Zdá se nám totiž logické, že na výzvu XI. sjezdu KSČ k dovršení kulturní revoluce musí aktivně reagovat i samotná tvůrčí umělecká praxe.“⁷⁸ Výsledkem se tedy několik tezí, ke kterým se chtějí poté vracet a rozvádět je. „Ve chvílích, kdy vznikal „druhý“ program Května, řídil časopis Jiří Šotola jako vedoucí redaktor s Karlem Hráchem a Karlem Ptáčníkem. Členy redakční rady byli Jaroslav Boček, Jiří Brabec, Josef Brukner, Bohuslav Březovský, Miroslav Červenka, Jiří Filip, Miroslav Florian, Zdeněk Heřman, Miroslav Holub, Ivan Klíma, Milan Kundera, Jan Otčenášek, Jiří R. Pick, Milan Schulz, Karel Šiktanc, Jana Štroblová, Karel Teissig, Josef Vohryzek, Jaroslav Vostrý. Redakčním tajemníkem byl Antonín Hulík.“⁷⁹ I když v této programové stati je řešen především přístup květnáků k marxismu a umění jako takovému, program byl vystaven ostré kritice a je uváděn i jako jeden z důvodů, proč byl časopis zrušen. Podle Fencla nese v sobě program prvky nejistoty. „Ty vyvěrají z jeho apologetičnosti, z jeho zjevných i skrytých polemických ostří, z jeho expresivity a jisté fragmentárnosti a nevyváženosti mezi obecnými programově estetickými tezemi „programu poezie všedního dne“, ale současně vědomě míří k jejich revizi a rezignaci na ně.“⁸⁰

7.2 K úvaze a polemice

Na program „poezie všedního dne“ je tedy již nazíráno jako na program neuspokojivý. Jeho idea je považována za „prostředek na cestě k empirii civilního života. Už to není protipól dobového patetismu; empirie tu slouží jako iniciativní moment ke koncepčnímu uvažování a též jako zdroj možného nového patosu“⁸¹ Druhý program Května byl vydán v prvním čísle čtvrtého ročníku v lednu 1959. Stať není podepsána žádným autorem, její autorství je však přiřazováno Miroslavovi Červenkovi a Josefu Vohryzkovi. Je rozdělena do osmi oddílů: *Duchovní atmosféra, Umění a ideál, „Pravidla hry“, Kriticismus umění, Syntetismus, Dynamičnost, Nutnost aktivity a Prožitek a styl.*

⁷⁸ K úvaze a polemice. *Květen*. 1959, roč. 4., č. 1, str. 1.

⁷⁹ FENCL, Ivo. „Druhý program“ jako pokus o pozitivní alternativu. In: *Vize a iluze skupiny Květen: Příspěvek k morfolologii české literatury po druhé světové válce*. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8, str. 119.

⁸⁰ tamtéž, str. 115

⁸¹ PEŠAT, Zdeněk. *Časopis Květen a jeho hodnocení*. In: *Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15. – 16. 9. 1993)*. Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. ISBN 80-85879-05-0, str. 14.

Je zde specifikován postoj květnáků k marxismu. „*Stat' se přihlašuje i k podnětům XI. sjezdu KSC a nezdá se, že by to byl jen povinný dobový rituál*“⁸² V úvodu je řečeno, že politická orientace je dána především tím, že většina z květnáků se sama účastnila socialistických změn. „*Marxismus- leninismus není pro nás věci volby jedné z ideologií, ale je ideovým a filosofickým vyjádřením toho, co jsme v rozhodných letech našeho života poznali.*“⁸³ Pokud mluvíme o duchovní atmosféře jako takové, je podstatné, že existuje znalost o velkých vývojových možnostech v dnešní době. „*V představách lidí už ani není rozdílu mezi množstvím nově uvolněných možností (pouze možností) a jejich příštím reálným naplněním v soustavě životních hodnot.*“⁸⁴

Dále se myšlenky programu ubírají především k otázkám umění, „*jako je odmítnutí pojímat jeho pravdivost jako totožnost se skutečností, zdůraznění stylizace a deformace jako tvárných prostředků nebo poukaz na rozdíl mezi možnostmi společnosti a jejich reálným naplněním, což je iniciativní složkou dalšího vývoje.*“⁸⁵ Je zde vyjádřen názor, že jako marxisti jsou nejvíce zaujati představou „člověka celistvého (nerozlomeného na oblast „společenskou“ a „soukromou“).“ „*Ideál celistvého člověka se kryje s představou o komunistické společnosti. To znamená, že se k němu neblížíme sny, ale reálným historickým procesem, který jsme s to aktivně ovlivnit.*“⁸⁶ Primárním posláním umění je: „*obnovovat ve společnosti podvědomí o ideálu, o smyslu její existence, o cíli.*“⁸⁷ Stvrzujícím prvkem v umění je takový postoj ke skutečnosti, který nezastírá rozpory, jelikož v nich vidí možnost dalšího posunu vpřed.

Co se týče podoby a cílů literárních děl, umělci nechtějí jen „nečinně přihlížet životu“, nechtějí ani jej „pasivně zobrazovat“. Cílem jejich tvorby není iluze společnosti, ale její koncepce. Názorné zobrazení je vnímáno jako podřadné, nedostačující a nevhodné pro tvorbu, jelikož „*konstruktivní principy uměleckých děl vyrůstají dnes z autorovy potřeby vyjádřit svůj vztah k tématu, své hodnocení a tak i svou filozofii, své stanovisko.*“⁸⁸ Pravdivost díla se neměří podle toho, jak moc je dílo „podle skutečnosti“, musí dochá-

⁸² PEŠAT, Zdeněk. *Časopis Květen a jeho hodnocení*. In: *Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15. – 16. 9. 1993)*. Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. ISBN 80- 85879- 05- 0, str. 14.

⁸³ K úvaze a polemice. *Květen*. 1959, roč. 4., č. 1, str. 1.

⁸⁴ tamtéž

⁸⁵ PEŠAT, Zdeněk. *Časopis Květen a jeho hodnocení*. In: *Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15. – 16. 9. 1993)*. Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. ISBN 80- 85879- 05- 0, str. 14.

⁸⁶ K úvaze a polemice. *Květen*. 1959, roč. 4., č. 1, str. 1.

⁸⁷ tamtéž

⁸⁸ tamtéž, str. 3

zet i k narušení těchto aspektů. Pak je možné, aby se v díle projevil subjekt. „*Jde ovšem o stylizaci skutečnosti, a to skutečnosti současné, dnešní moderní. Období „poezie všedního dne“ nám otevřelo cestu k empirii civilního života těchto let, chceme se o ni nadále opírat, ne pro ni samu, ale proto, že je nejvhodnějším materiálem pro vyjádření prožitku. Dávno už ovšem netrváme na polemické protipatetičnosti „poezie všedního dne“: jde o to, učinit empirický materiál nositelem smyslu, koncepce, a tedy i nového patosu.*“⁸⁹ Gesto všedního dne tedy vyjadřuje vztah ke skutečnosti, jenž se nemusí stávat součástí realistického typu.

8. Kritika na stránkách Května

Za celou dobu svého působení se *Květen* setkal s nemalou kritikou, ať již mluvíme o neujasněnosti jeho prvního programu „poezie všedního dne“, nejasném postoji k socialistickému realismu, neplnění jeho prvotní myšlenky, že časopis bude patřit hlavně mladým autorům, atd. Ani jeho druhý program se neseťkal s pozitivními ohlasy. Jedním z kritiků *Května* byl např. Milan Jungmann, který byl toho názoru, že ze strany květnáků došlo k mnohým přešlapům. Vyčítal jim, že „*tvrdšíjně lpějí na svých názorech, že chtějí hrát roli obroditelů marxistické estetiky a kritiky. Nelíbilo se mu, že jim připadá celá literární produkce po roce 1948 jako jediná poušť.*“⁹⁰ Dále Jungmann byl toho názoru, že nejspíše „*ochabuje smysl pro společenskou funkci literatury a mizí pojem stranickosti.*“⁹¹ Jeho kritika se týkala především J. Vohryzka, V. Kocourka a M. Červenky a také právě druhého programu květnáků. Jungmann druhý program označil za „*extrakt zmatených názorů*“ a podle něj „*dokazuje dovršení pokřiveného myšlenkového vývoje kritických mluvčích Května.*“⁹² Pak dodává: „*Nejde o různost názorů na jednotlivá díla, jde o celý názorový systém, který si tito někteří soudruzi stvořili, a v jehož základech je zabsolutizováno výjimečné postavení literatury a umění v celkovém společenském začlenění... takže se ztrácejí zřetele ke společenské působnosti literatury*

⁸⁹ K úvaze a polemice. *Květen*. 1959, roč. 4., č. 1, str. 3.

⁹⁰ FENCL, Ivo. „*Druhý program*“ jako pokus o pozitivní alternativu. Vize a iluze skupiny *Květen*: Příspěvek k morfologii české literatury po druhé světové válce. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8, str. 101.

⁹¹ tamtéž, str. 102

⁹² tamtéž

a jejímu poslání politickému.“⁹³ Jungmann nesympatizuje ani s druhým almanachem *Května- Hlubší než smrt*. Nelíbil se mu fakt, že mladí básníci se otevřeně hlásí k romantismu a Máchovi a že Červenka „*mladé básníky staví mimo společnost, nad ni, nad ony prostáčky, kteří si dosud nesrovnali svou touhu se skutečností.*“⁹⁴ Jungmann však zdaleka nebyl jediným kritikem *Května*. Jak již bylo zmíněno výše, mnoho výhrad ke *Květnu* měl také např. Václav Havel. Dále se „*zlobí Dikobraz, zlobí se Jiří Hájek, Literární noviny si přisadí, kde mohou, i ten Host do domu si už zpovzdálečí škrábnul.*“⁹⁵

Nejvýraznějším kritikem, jenž působil v *Květnu*, byl jednoznačně Josef Vohryzek. Jeho kritické příspěvky, které zpochybňovaly komunistickou ideologizaci umění, se nejspíše staly jedním z důvodů, proč časopis po čtyřech letech zanikl. „*Na počátku kritického působení sdílel většinu typických generačních znaků: odmítavý postoj k doznívajícímu pouťorovému dogmatismu, k projevům „maloměšťáctví“ a také již zmíněné směřování k „syntéze“.*“⁹⁶ Této tendence si můžeme povšimnout především v jeho programové stati, jež nese název *Umění je také myšlení!*. Dále také prosazoval právo hledajícího umělce na omyl: „*Každý omyl je možno považovat za projev revizionismu, protože každý odklon od marxistických principů znamená koneckonců jejich revizi. Pak se ale můžeme lehko octnout v bludném kruhu. Strach před omyly, které jsou průvodním zjevem každého výboje, vede ke strnulosti, k dogmatismu, k neschopnosti čelit novým situacím.*“⁹⁷

8.1 Spor Josefa Vohryzka a Jiřího Hájka

Konflikt, který určitě stojí za zmínku, jelikož měl důsledky na chod *Května*, byl spor Josefa Vohryzka s Jiřím Hájkem, který byl velmi rozvleklý a poměrně vyhrocený, padala silná slova. Ve třetím ročníku *Května* pak Vohryzek dokonce uvede, že spory nabyly zcela „nevěčných poloh“, takže tyto polemiky nechtěl již nadále s Hájkem udržovat.

⁹³ FENCL, Ivo. „*Druhý program*“ jako pokus o pozitivní alternativu. Vize a iluze skupiny *Květen*: Příspěvek k morfolozii české literatury po druhé světové válce. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8, str. 102.

⁹⁴ tamtéž

⁹⁵ ČERVENKA, Miroslav, ŠOTOLA, Jiří. Ještě o literární kritice. *Květen*. 1958, roč. 3., č. 11, str. 589

⁹⁶ Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. *Diferenciace literární kritiky*. [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu, 2010 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z:

http://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/dejiny/dcl_1945-1989/II/diferiancace%20liter%C3%A1rn%C3%AD%20kritiky.pdf

⁹⁷ VOHRYZEK, Jaroslav. Umění je také myšlení!. *Květen*. 1957, roč. 3., č. 9, str. 306.

Jeden z výraznějších článků, ve kterém Vohryzek kritizuje sociologickou metodu Hájkova, nese název *Kritiku aktivní nebo reaktivní?* Zejména je zde kritizována Hájkova kniha *Problémy a výhledy dnešní prózy*. Hájkovi vyčítá především to, že jeho teze nejsou vědomě programové a nezvládá jasně formulovat otázky a problémy a už vůbec ne na ně odpovědět. „*Jeho výklad plyne spíš ve formě volných komentářů a polemických odboček, v nichž se nejčastěji proplétá několik různorodých otázek najednou.*“⁹⁸. Dále při otázce socialistického realismu Hájek nemá vytříbený názor a jeho stanovisko tví v tom, že „socialistický realismus určuje vztah umělce ke skutečnosti“, což považuje Hájek jen za „abstraktní frázi“. Naopak Hájek nesouhlasí s Vohryzkem v tom, že „*se snaží zaimponovat mladé literární generaci, která si názorovými krizemi minulých let našťestí proboujává cestu k pochopení nových společenských procesů naší doby.*“⁹⁹ Na tento spor také reaguje Miroslav Červenka s Jiřím Šotolou ve svém redakčním článku *Ještě o literární kritice*, který je uveden v jedenáctém čísle třetího ročníku. V tomto článku víceméně souhlasili s Vohryzkem v tom, že Hájek má sklony k „*neprůkaznému známkování a mentorování*“¹⁰⁰ namísto toho, aby argumentoval a diskutoval, avšak také docházejí k názoru, že nejlepší by bylo ve sporu již nadále nepokračovat. Když časopis *Květen* zanikl a namísto něj vznikl časopis *Plamen*. Šéfredaktorem se stal právě Jiří Hájek, tudíž, jak můžeme předpokládat, chyby *Května* i Vohryzkovy byly ještě dále nějakou chvílí rozebírány.

9. Směřování k zániku *Května*

Časopis *Květen* zanikl ve čtvrtém ročníku svým šestým číslem roku 1959, kdy byl Komunistickou stranou Československa zakázán. Situace se vyhroutil především po celostátní konferenci Svazu československých spisovatelů, která proběhla 1. a 2. března 1959 v Praze. Hlavní referát zde přednesl Ladislav Štoll. Kritika se týkala celého Svazu čs. spisovatelů, zejména však *Května*. Konference odsoudila „*některé nesprávné tendence, jež se projeví na II. sjezdu spisovatelů i později, a kriticky hodnotila i chyby a revizionistické tendence, existující doposud na stránkách některých časopisů a*

⁹⁸ VOHRYZEK, Jaroslav. *Kritiku aktivní nebo reaktivní?*. *Květen*. 1957, roč. 3., č. 4, str. 169.

⁹⁹ ČERVENKA, Miroslav, ŠOTOLA, Jiří. *Ještě o literární kritice*. *Květen*. 1958, roč. 3., č. 11, str. 590.

¹⁰⁰ DOKOUPIL, Bohuslav. *Josef Vohryzek a jeho kritická recepce české prózy na stránkách *Května**. In: *Časopis *Květen* a jeho doba. Časopis *Květen*: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15. – 16. 9. 1993)*. Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. ISBN 80- 85879- 05- 0, str. 48.

v některých literárních pracích.¹⁰¹ Dále se po Svazu čs. spisovatelů například požaduje, aby „rozvinul takové formy svazové práce, které by pomohly upevňovat zásadní ideovou jednotu spisovatelů“ či „aby posílil ideovou práci sekretariátu SČSS, vymezil jeho úkoly a odpovědnost.“¹⁰², atd. Ve svém článku, který vyšel ve třetím díle čtvrtého ročníku, se *Květen* zavazuje k „věrnému plnění poslání socialistických spisovatelů.“ Jelikož byl *Květen* podroben ostré ideologické kritice, začíná vsázet na postup kompromisů a sebekritiky.

K březnové konferenci se též vyjádřil Jiří Šotola ve svém článku *Náročný program*. Tuto konferenci označil za konec jedné etapy *Května*, kterou hodnotí jako „plnou nervozity, rozruchu i omylů“. Přiznává, že *Květen* byl pln nedostatků, mezi něž řadí především „ústup *Května* od širší společenské problematiky a od povinnosti časopisu klást neustálý a přesvědčivý důraz na aktivní vztah současného mladého českého umění k vážné společenské problematice, k politickému rozvoji, a byly to i vážné nedostatky literárně kritické části časopisu.“¹⁰³ Některé požadavky *Května* považuje za nedokončené a špatně formulované, což jim také komplikovalo vztah se čtenáři. „Mnoho nedobrého způsobily i některé neuvážené a křiklavé narážky, nemající někdy s meritem věci ani nic kloudně společného, jeho třeba zmínka o Meresjevovi ve stati J. Vohryzka, jež právem vyvolala nejenom ostře odmítavou reakci v ostatním tisku, ale i energický nesouhlas mnoha čtenářů.“¹⁰⁴ Šotola považuje kritiku za oprávněnou a vybízí k hlubšímu zamýšlení o řešení této svízelné situace.

Ani však sebekritika již neodvrátila konec *Května*. Nejvíce se toto dotklo Josefa Vohryzka. V rozhovoru Iva Fencla Vohryzek uvádí, že všichni ostatní chtěli dále psát a tak se pokoušeli ještě nějakým způsobem adaptovat. Pak byl i Vohryzek požádán, aby také napsal sebekritiku, to však odmítl. „Pak v tom posledním čtvrtletním období, kdy už jsem nebyl v redakční radě a přestal i přispívat, mě květnáci v dopise požádali, abych udělal sebekritiku – tehdy vycházely v Rudém právu a jinde neustále články a zmínky o mně, jaký jsem revizionista a zloduch – já jsem samozřejmě sebekritiku odmítl a naše vztahy, do té chvíle ještě kamarádské, se pokazily.“¹⁰⁵ Nakonec byl Vohryzek vyhozen

¹⁰¹ Rezoluce celostátní konference Svazu čs. spisovatelů ve dnech 1. a 2. března 1959 v Praze. *Květen*. 1959, roč. 4., č. 3, str. 97.

¹⁰² tamtéž, str. 98

¹⁰³ ŠOTOLA, Jiří. Náročný program. *Květen*. 1959, roč. 4., č. 3., str. 146.

¹⁰⁴ tamtéž

¹⁰⁵ FENCL, Ivo. *Rozhovor s Josefem Vohryzkem*. Víze a iluze skupiny *Květen*: Příspěvek k morfologii české literatury po druhé světové válce. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8, str. 148.

z KSČ i z Ústavu pro českou literaturu ČSAV. Ještě v témže roce začne místo *Května* vycházet časopis *Plamen* také s podtitulem *Měsíčník pro literaturu, umění a život*. Vycházel po dobu deseti let (1959- 1969) a téměř po celou dobu jeho působení byl šéfredaktorem Jiří Hájek.¹⁰⁶ Většina spisovatelů působících v *Květnu* se pak začne soustřeďovat kolem časopisu *Orientace*.¹⁰⁷

¹⁰⁶ ÚČL AV ČR. *Květen: 1955- 1959. Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2006 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=132>

¹⁰⁷ tamtéž

10. Závěr

Časopis *Květen* vznikal v době, kdy bylo veškeré umění silně ovlivněno socialistickým realismem. Tento časopis byl vydáván pod hlavičkou Svazu československých spisovatelů, organizací, která byla kontrolována Komunistickou stranou Československa. Původním posláním časopisu bylo poskytnout odrazový můstek pro začínající autory a stavět se do úlohy jakého si rádce. *Květen* neměl být zasvěcen pouze literatuře, mezi jeho další okruhy patřil také např. film, divadlo či výtvarné umění.

Cíle a program *Května* se formovaly na II. sjezdu Svazu československých spisovatelů a v programovém článku Miroslava Holuba *Náš všední den je pevnina*, který byl publikován v prvním čísle druhého ročníku. Záměrem vystoupení Karla Šiktance, Jiřího Šotoly a Miroslava Floriana na sjezdu se stalo ujasnění programu a „poezie všedního dne“, taktéž tomu bylo v případě Miroslava Holuba a jeho článku. „Poezie všedního dne“ má být přístupná pro široké publikum a psána „normálním“ jazykem, kterému porozumí co nejširší masa lidí. Jako vzorový příspěvek posloužila erbovní báseň Josefa Bruknera *Óda na sušení prádla*.

Z počátku se *Květen* setkává s velkým ohlasem. V průběhu čtyř ročníků se však poslání *Května* poměrně změnilo. Myšlenka „poezie všedního dne“ se ukázala jako nedostačující a otiskovaly se práce spíše starších autorů, jelikož mladí autoři údajně psali práce nekvalitní. Hojně se objevují i pochyby o programu. Panuje názor, že květnáci nedokázali specifikovat svůj postoj jak k socialistickému realismu, tak k modernímu umění. Na tyto kritické články se redakce pokouší několikrát reagovat, prohlašuje, že „poezie všedního dne“ je součástí socialistického realismu, avšak nesetkávají se s obzvlášť velkým úspěchem.

Ani apolitičnost prvních dvou ročníků nebyla ve třetím ročníku zachována a dochází zde k rapidnímu rozšíření prostoru pro politická témata, jsou zde zveřejňována jubilea, řešeny politické poměry či zveřejňovány sovětské básně. Co se čtvrtého ročníku týče, jednalo se již spíše o jakési doznívání *Května*. V prvním čísle čtvrtého ročníku je přijat druhý program, který měl ujasnit postoj k marxismu a obecně k umění. Programová stať nesla název *K úvaze a polemice*. Program byl však považován za poněkud rozpačitý a snesla se na něj vlna kritiky. Bývá uváděn jako jeden z důvodů, proč časopis zanikl. Dále je *Květnu* také vyčítáno, že nevykazuje žádné trvalé hodnoty. Situaci nedopomohl

ani konflikt mezi Jiřím Hájkem a Josefem Vohryzkem, který byl velmi rozvleklý a vyčerpávající. Nepříznivý stav *Května* je poté vyhocen na celostátní konferenci Svazu československých spisovatelů, která proběhla 1. a 2. března 1959 v Praze, kde hlavní referát přednesl Ladislav Štoll. Kritizován nebyl však jen *Květen*, ale i celý Svaz československých spisovatelů. Tato kritika pak staví květnáky do pozice ústupu, svými sebekritickými články se snaží situaci ještě zachránit. I přes to je *Květen* zakázán, Josef Vohryzek je vyhozen z KSČ i z Ústavu pro českou literaturu ČSAV, ostatní květnáci se pohybují především okolo časopisu *Orientace*. Namísto *Května* ještě téhož roku začíná vycházet časopis *Plamen*.

Jak můžeme vidět, problematika *Května* není vůbec jednoduchá, jak by se na první pohled mohlo zdát. *Květen* v průběhu svých čtyř ročníků došel k poměrně velké proměně – od časopisu s nadějnými vyhlídkami, který měl posloužit jako publikační prostor pro začínající autory, až po politicky orientovaný magazín či časopis, který se i po ostré kritice snažil všemi silami udržet své postavení. Jeho transformace je zřetelná i u jeho dvou programů – program „poezie všedního dne“ a druhého programu, které nevykazují žádnou podobnost. *Květen* se tedy dá považovat za velmi rozmanitý i rozpačitý časopis, který vzbuzoval zpočátku jak ohlasy pozitivní, tak poté i negativní, jež vedly až k jeho zániku.

11. Seznam použitých zdrojů

11.1 Bibliografie

BAUER, Michal, ed. *II. sjezd Svazu československých spisovatelů: 22. - 29. 4. 1956*. Praha: Akropolis, 2011. ISBN 978-80-87481-04-2.

CATALANO, Alessandro. *Rudá záře nad literaturou: česká literatura mezi socialismem a undergroundem (1945-1959)*. 1. vyd. Brno: Host, 2008. Studium (Host). ISBN 978-80-7294-342-5.

DOKUPIL, B., *Časopis Květen a jeho doba: sborník materiálů z literárněvědné konference 36. Bezručovy Opavy (15. – 16. 9. 1993)*. Praha: Ústav pro českou literaturu, 1994. ISBN 80-85879-05-0.

FENCL, Ivo. *Vize a iluze skupiny Květen: Příspěvek k morfologii české literatury po druhé světové válce*. Praha: Pražská imaginace, 1993. ISBN 80-7110-133-8.

KOSATÍK, Pavel. *"Ústně více"*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-192-5.

NÜNNING, Ansgar, Jiří TRÁVNÍČEK a Jiří HOLÝ, ed. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce - osobnosti - základní pojmy*. Brno: Host, 2006. ISBN 80-7294-170-4.

PETIŠKOVÁ, Tereza. *Československý socialistický realismus 1948-1958*. Praha: Gallery, 2002. ISBN 80-86010-61-9.

11.2 Periodika

Květen, 1955-56, roč. 1

Květen, 1956-57, roč. 2

Květen, 1957-58, roč. 3

Květen, 1959, roč. 4

Literární noviny, 1955, roč. 4

Literární noviny, 1956, roč. 4.

Orientace, 1968, roč. 3

11.3 Internetové zdroje

ÚČL AV ČR. *Květen: 1955- 1959. Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2006. Dostupné z:
<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=132>

ÚČL AV ČR. *Svaz československých spisovatelů. Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 2006. Dostupné z:
<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1629>

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. *Diferenciace literární kritiky*. [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu, 2010. Dostupné z:
http://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/dejiny/dcl_1945-1989/II/diferiancace%20liter%C3%A1rn%C3%AD%20kritiky.pdf